

امام صادق (ع) و چشم‌انداز نهادهای علمی ما

امام صادق (ع) به عنوان رئیس مذهب تشیع در بین دوازده امام از جایگاه خاصی برای شیعیان برخوردار است. تدوین و تعلیم احکام و باورهای مذهب شیعه عمدتاً با توجه به احادیث به‌جا مانده از امام ششم صورت گرفته است

امام صادق (ع) به عنوان رئیس مذهب تشیع در بین دوازده امام از جایگاه خاصی برای شیعیان برخوردار است. تدوین و تعلیم احکام و باورهای مذهب شیعه عمدتاً با توجه به احادیث به‌جا مانده از امام ششم صورت گرفته است، اما جدا از اهمیت جعفر صادق (ع) از حیث تعلیم باورهای شیعی، تعامل وی با دیگر مذاهب اسلامی نیز از اهمیت خاصی برای شیعه امروزی برخوردار است.

مسئله از نگاه یک شیعه، هیچ یک از ائمه با توجه به علم و اشرافشان به تعلیم اصیل اسلامی و احکام شریعت، نیازی به تعامل علمی با رهبران دیگر فرق اسلامی نداشته‌اند.

از سوی دیگر امام صادق و دیگر ائمه، یقین داشتند که تشیع و پیروی از اهل بیت، یگانه مذهب اصیل و مورد تأیید نبی اکرم (ص) است.

با توجه به این موارد، چگونه ممکن است پیروان دیگر فرق اسلامی، تمایل داشته باشند که در جلسات درس امام صادق (ع) حاضر شوند و بسیاری از تعلیم اسلامی را از وی فراگیرند؟ آیا شرکت در این جلسات، تبلیغی برای مذهب شیعه و تضعیف کننده پایگاه اجتماعی آنها در بین پیروان فرق اهل تسنن محسوب نمی‌شده است؟

شاید بهترین راه پاسخ یافتن برای این مسائل، پژوهش درباره روح حاکم بر جلسات علمی امام صادق (ع) است. آنچه در برخی اخبار و احادیث از خلق و خوی امام صادق (و نیز دیگر ائمه) در جلسات علمی دستگیر می‌شود، حکایت از این دارد که روح علمی حاکم بر این جلسات، حتی تا به امروز هم در بسیاری از دانشگاه‌ها و مراکز علمی اسلامی و غیراسلامی نظیر ندارد.

امروز با وجود تسهیل شیوه‌های تعامل، متأسفانه به دلیل نبود روحیه علمی و تأکید بر باورهای فرقه‌گرایانه در جوامع علمی اسلامی، شاهد تعامل سازنده بین این جوامع علمی نیستیم. نبود این روحیه موجب کم‌اعتبار شدن مراکز علمی در کشورهای اسلامی و ایستایی و کم‌حرکتی آنها خواهد شد.

نتیجه طبیعی این وضع این است که ظهور توانایی‌ها و استعدادهاى نخبگان جوامع اسلامی هم‌جز در مراکز علمی بیگانه در جوامع غیراسلامی، امکان‌پذیر نباشد. امام صادق (ع) امروز بهترین الگو برای مدیریت و برنامه‌ریزی آینده جوامع دانشگاهی ماست، تا به وضعی برسیم که حتی نخبگان بیگانه و غیرهم‌کیش ما نیز برای ظهور استعدادها و توانایی‌های خود، مایل به حضور در نهادهای علمی کشورهای اسلامی باشند.

مدیریت‌ها و نظارت‌های سیاست‌زده، فرقه‌گرایانه و تعصبات غیرعالمانه همواره همراه با ترس و هراس از حضور اندیشه‌ها و افکار غیررسمی در مراکز علمی، نه عاقلانه است و نه مطابقتی با الگوی نهاد علمی شیعی دارد.

افق دانشگاه آرمانی در جامعه اسلامی، دانشگاهی است که زینت جامعه اسلامی است؛ به نحوی که حتی نخبگان بیگانه، آرزوی نفس کشیدن در فضای آن را داشته باشند.

حسین برید - جام جم